

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์สถานการณ์ การป้องกันภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรังที่มารับบริการในศูนย์สุขภาพชุมชนห้วยแมง อำเภอป่าปาด จังหวัดอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้ เพื่ออธิบาย โครงสร้าง กระบวนการ ผลลัพธ์ การป้องกันภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรังของบุคลากรทีมสุขภาพ ของระบบการป้องกันภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรังที่มารับบริการในศูนย์สุขภาพชุมชนห้วยแมง อำเภอป่าปาด จังหวัดอุดรธานี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรมีเพียงกลุ่มเดียวคือกลุ่มบุคลากรสาธารณสุข หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชน นักวิชาการสาธารณสุข ที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชนห้วยแมง อำเภอป่าปาด จังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 คน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้เป็นบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชนห้วยแมง ยินดีให้ความร่วมมือในการทำวิจัย กลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้ป่วย กลุ่มญาติหรือผู้ดูแลผู้ป่วย และกลุ่มแกนนำชุมชน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง กลุ่มผู้ป่วย กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ผู้ป่วยเรื้อรังที่มีภาวะซึมเศร้าและไม่มีภาวะซึมเศร้าที่มารับบริการในศูนย์สุขภาพชุมชนห้วยแมงจำนวน 102 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงมา 10 คน โดยมีคุณสมบัติดังนี้เป็นผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคเบาหวาน หรือโรคความดันโลหิตสูง ยินดีเข้าร่วมการรักษา กลุ่มญาติ/ผู้ดูแล กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกับผู้ป่วยตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป จำนวน 102 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงมา 10 คน โดยมีคุณสมบัติดังนี้ อ่านและเขียนภาษาไทยได้ สามารถติดต่อสื่อสารได้ มีประสบการณ์ในการดูแลช่วยเหลือป้องกันผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ กลุ่มแกนนำชุมชน กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง อาสาสมัครสาธารณสุขและผู้นำชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์สุขภาพชุมชนห้วยแมง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 57 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงมา 10 คน โดยมีคุณสมบัติดังนี้ มีประสบการณ์ในการดูแลช่วยเหลือป้องกัน มีส่วนร่วม ในการป้องกันแก้ไขปัญหาภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรัง มีความสนใจในการให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์รายบุคคล แบบสัมภาษณ์รายกลุ่ม และการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดย การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต นำข้อความที่ได้มาจัดประเด็นเป็นหมวดหมู่และเขียนเป็นผังสถานการณ์

ผลการศึกษาพบว่า

โครงสร้างและระบบการป้องกันภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรังที่มารับบริการในศูนย์สุขภาพชุมชนห้วยเมฆ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี

1. ด้านอาคารสถานที่ มีห้องให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจิตที่แยกเฉพาะเป็นสัดส่วนและเป็นความลับ
2. ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ มาตรฐาน
 - 2.1 มีแนวทางการปฏิบัติในการคัดกรองภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรังเป็น Flow chart
 - 2.2 มีแบบประเมินคัดกรองภาวะซึมเศร้าแต่ยังไม่เพียงพอ
 - 2.3 มีแผ่นพับเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าแต่ไม่เพียงพอ
3. ด้านงบประมาณ
 - 3.1 ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ไม่เพียงพอ
 - 3.2 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเกี่ยวกับการจัดทำแผ่นพับเรื่องความรู้เรื่องภาวะซึมเศร้าจากส่วนกลางน้อย
4. ด้านอัตรากำลังและการพัฒนาความรู้ความสามารถบุคลากร
 - 4.1 มีการแบ่งหน้าที่การงานเป็นสัดส่วน
 - 4.2 มีการมอบหมายและแบ่งงานที่ชัดเจนเกี่ยวกับงานสุขภาพจิตและเป็นบุคลากรที่จบเฉพาะทางด้านการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชแต่ไม่เพียงพอ
 - 4.3 บุคลากรขาดความมั่นใจในการให้คำปรึกษาเพราะไม่มีความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า
 - 4.4 มีการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในหน่วยงาน ให้เข้ารับการอบรมโรคซึมเศร้า ปีละ 1 ครั้ง
5. ด้านนโยบายและแผนงาน
 - 5.1 มีการจัดทำนโยบายและแผนงานสุขภาพจิตตามเกณฑ์ชี้วัด
 - 5.2 นโยบายให้มีผู้รับผิดชอบงานด้านสุขภาพจิตในการป้องกันภาวะซึมเศร้าและฆ่าตัวตาย

5.3 บุคลากรของหน่วยงานรับทราบนโยบายและมีการจัดทำนโยบายและแผนงานร่วมกันทั้งเชิงรับและเชิงรุกในสถานบริการและนอกสถานบริการในการค้นหาและคัดกรองภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรัง

กระบวนการ การป้องกันภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรังที่มารับบริการในศูนย์สุขภาพชุมชนห้วยแมง อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี

การป้องกันภาวะซึมเศร้าของทีมบุคลากรด้านสุขภาพ

1. การประเมินและคัดกรอง

1.1 มีการประเมิน คัดกรองภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรังที่มีอาการทางกายบางราย และผู้สูงอายุตามเกณฑ์ชี้วัดงานสุขภาพจิต

1.2 มีการใช้แบบประเมิน 2Q 9Q ประเมินและค้นหาผู้ป่วยแต่ไม่ทุกราย

1.3 บุคลากรไม่ได้ปฏิบัติตามแนวทางการคัดกรองภาวะซึมเศร้า

1.4 การบันทึกเวชระเบียนไม่สมบูรณ์ พบการบันทึก ชักประวัติอาการทางกายของโรคเรื้อรังทั่วไป ไม่มีการลงบันทึกการคัดกรองภาวะซึมเศร้า

2. การป้องกันและการให้คำปรึกษา

2.1 มีการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเบื้องต้นแต่ไม่สามารถปฏิบัติตามแนวทางได้ทุกรายเพราะเจ้าหน้าที่อยู่คนเดียวต้องปฏิบัติงานอย่างเร่งรีบ

2.2 มีการส่งต่อให้ผู้รับผิดชอบงานหรือส่งต่อโรงพยาบาลในรายที่มีปัญหาซับซ้อน

2.3 บุคลากรด้านสุขภาพบางรายมีการให้คำปรึกษารายบุคคลในผู้ป่วยเรื้อรังให้ทั้งในผู้ป่วยและญาติ

3. การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ป่วยและญาติ ไม่มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรัง

การป้องกันภาวะซึมเศร้าของผู้ป่วยเรื้อรัง

การป้องกันภาวะซึมเศร้าของตนเองในผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้ป่วยเรื้อรังมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะซึมเศร้าโดยการออกกำลังกาย ไม่อยู่คนเดียวให้อยู่กับเพื่อน พักผ่อนนอนหลับให้เพียงพอ ไม่คิดฆ่าตัวตาย

การมีส่วนร่วมป้องกันภาวะซึมเศร้าของญาติหรือผู้ดูแลต่อผู้ป่วยเรื้อรัง

1. การมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ช่วยเหลือป้องกัน

1.1 ญาติมีการประเมิน คัดกรองและเฝ้าระวังภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรัง

1.2 มีความสนใจและเอาใจใส่ต่อการเจ็บป่วยเรื้อรังและภาวะซึมเศร้าของผู้ป่วยและช่วยเหลือสนับสนุนในการป้องกันภาวะซึมเศร้า

การช่วยเหลือป้องกันภาวะซึมเศร้าของแกนนำชุมชนต่อผู้ป่วยเรื้อรัง

1. การค้นหาและคัดกรอง

1.1 แกนนำชุมชน มีการค้นหาและป้องกันภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรัง

1.2 มีคัดกรองภาวะซึมเศร้าปีละ 1 ครั้งโดยใช้แบบฟอร์มที่ศูนย์สุขภาพชุมชนห้วยเม็ก แจกให้ในกลุ่มผู้ป่วยเรื้อรังและผู้สูงอายุ

1.3 เมื่อคัดกรองพบผิดปกติส่งต่อด้วยวาจา ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

2. การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนช่วยเหลือป้องกัน

2.1 มีส่วนร่วมในการสนับสนุนช่วยเหลือป้องกันภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรัง

2.2 เข้าร่วมรับการอบรมเกี่ยวกับการคัดกรองภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยโรคเบาหวาน และ โรคความดันโลหิตสูงและการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะซึมเศร้า

3. การให้ข้อมูลและข่าวสาร มีการให้ข้อมูลข่าวสารแต่ไม่เพียงพอ

ผลลัพธ์ทางด้านสถานะสุขภาพ แบ่งเป็น

ผลลัพธ์ที่ดี คือ 1) มีอัตราการคัดกรองได้มากกว่าร้อยละ 20 ในผู้ป่วยเรื้อรังแต่ยังไม่ครอบคลุมกลุ่มผู้ป่วยทั้งหมด 2) อัตราการเข้าถึงบริการ ผู้ป่วยที่มีภาวะซึมเศร้า (ที่ได้รับการวินิจฉัยและรักษาจากแพทย์) น้อยแต่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นคือ 4.63, 11.23 และ 20.67 ตามลำดับ 3) มีการติดตามผู้ป่วยเรื้อรังที่มีภาวะซึมเศร้าต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ครั้งตามเกณฑ์ร้อยละ 100 4) อัตราผู้ป่วยเรื้อรังได้รับบริการให้คำปรึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและ 5) แนวโน้มอัตราการพยายามฆ่าตัวตายซ้ำของผู้ป่วยเรื้อรังลดลง ส่วน 6) การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ของกลุ่มญาติ ซึ่งผลการประเมินความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของญาติโดยญาติเข้าใจสามารถให้การป้องกันภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรังได้ และ 7) ผลการประเมินความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของแกนนำชุมชน โดยแกนนำชุมชนมีความรู้การค้นหาและป้องกันภาวะซึมเศร้า ส่วนผลลัพธ์ที่ดีอีกอย่างคือ 8) ระดับความพึงพอใจในการรับบริการของผู้ป่วยเรื้อรัง พบว่า อยู่ในเกณฑ์ดี ด้านที่ผู้ป่วยมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ การให้ข้อมูลการบอกถึงขั้นตอนและแนวทางในการป้องกันปัญหาภาวะซึมเศร้าแก่ผู้ป่วยเรื้อรัง

ผลลัพธ์ที่มีโอกาสพัฒนาได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ของกลุ่มผู้ป่วยพบว่า ผู้ป่วยเรื้อรังบางรายไม่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันภาวะซึมเศร้าและ 2) อัตราผู้ป่วยเรื้อรังที่มีภาวะซึมเศร้ามีอาการกำเริบซ้ำเกินเกณฑ์ที่กำหนด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

1. ควรนำผลการศึกษานี้เป็นไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรัง ดังนี้

1.1 ผู้รับผิดชอบงานควรมีการชี้แจงเกี่ยวกับแนวทางการใช้แบบประเมิน คัดกรอง ภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรังแก่เจ้าหน้าที่ทุกคน

1.2 ควรจัดทำคู่มือมาตรฐาน/แนวทางในการดำเนินงานเฉพาะผู้ป่วยเรื้อรังที่มีภาวะซึมเศร้าและจัดหาแบบประเมินคัดกรอง และแผ่นพับความรู้เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าให้เพียงพอ

1.3 ควรมีการคัดกรองภาวะซึมเศร้าในกลุ่มผู้ป่วยเรื้อรังทุกรายที่มารับบริการ ไม่คัดกรอง เฉพาะผู้ป่วยที่มีอาการทางกายเท่านั้น

1.4 ควรให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า การป้องกันภาวะซึมเศร้าแก่ผู้ป่วยเรื้อรังทุกราย

1.5 ควรมีการบันทึกเวชระเบียนให้สมบูรณ์และครบถ้วนเกี่ยวกับการป้องกันภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรัง

ด้านการบริหาร

1. นำผลจากการศึกษานี้เสนอต่อ หัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนห้วยเมี่ยง เพื่อชี้ให้เห็น ถึงสถานการณ์และสิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงานการป้องกันภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรัง ดังต่อไปนี้

1.1 ควรมีการมอบหมายให้เป็นนโยบายที่เป็นลายลักษณ์อักษรในเรื่องการประเมิน และคัดกรองภาวะซึมเศร้า ในสถานบริการ

1.2 ควรให้เจ้าหน้าที่ทุกคนที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชนห้วยเมี่ยงได้พัฒนา องค์ความรู้อย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าโดยการหมุนเวียนเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการ ป้องกันภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรังให้ครบทุกคน

1.3 ควรพัฒนามาตรฐานหรือแนวทางในการช่วยเหลือป้องกันภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรังอย่างเป็นระบบ

1.4 ควรเพิ่มอัตรากำลังของบุคลากรในการปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชนห้วยแมง เพื่อให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

1.5 ควรจัดหางบประมาณในการสนับสนุนในการดำเนินงานเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยเรื้อรังให้เพียงพอ และจัดหางบประมาณจากส่วนอื่นเข้ามาสนับสนุนในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาแนวปฏิบัติหรือโปรแกรมสำหรับการคัดกรองหรือค้นหาภาวะซึมเศร้าในกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าที่สะดวกและง่ายต่อการนำไปใช้
2. ควรนำโปรแกรมในเรื่องการให้ความรู้ภาวะซึมเศร้าและการรักษามาใช้ในผู้ป่วยเรื้อรัง